

Merza József

*Feria quarta cinerum**

A szentmise befejeztével a pap ismét a hívek felé közeledik, kezében megcsillan a tálca, rajta fakó halom. Behunyom a szememet, a pap ujjja melegen végigfut a homlokomon, a hamu az arcomra pereg. Emlékezz, ember!

Félrehúzódom, gondolatlannul nézek a fénybe és homályba. Lépések húznak el melletttem: fiatalos frissességgel, felnőtt nyugalommal, öreges bizonytalansággal. Egyesekre futólag ránézek, másokról csak egy könnyű szellő tudósít. Órámat keresem, táskámat veszem, megtörlöm arcomat, és hunyorogva kilépek az utcára, a reggeli sodrásba, én, a megjelölt, por voltára gondoló ember.

Emlékezz! Jó a mi Egyház-Anyánk, hogy egyszer egy évben a diadal barkáinak hamuját szórja reánk. Kár, vagy éppen jó, hogy nem szentség a hamvazás, amely összekapcsolja az ujjongást és a sírást? Kevés-e vagy nagyon is sok, hogy egy marék pornyi emberségünkben egy időre lakást vesz és felfénylik a Teremtő Isten Lelke? Ez a szertartás több, mint ide-oda járkálás, felmenet és lemenet, meghajlás és felolvasás.

Ez a szimbolikus aktus közvetlenül szembeesít létemmel. A Föld embere hordozza az Istent, s ezért az istenhordozásért az Alkotó újragyúrja a hűségessé sarat, hogy majd egy teilhard-i vízió átszellemült, örök életet érdemlő Anyaga legyen, a múlt Föld Szent Vegyülete. De most még csak por, és szinte azt várnám, hogy a pap heves mozdulattal belemarkol a hamuba, két tenyérrel tartja elém: „Ezt nézd, és gondolkozz!”

A hamvazás a létemet tárja fel, ezért nagy jel. Csak úgy, mint a lábmosás. Vannak dolgok, amiket formává türesíthet, de mégsem hagy el az Egyház.

Emlékezz, ember! Semmiségedre, meg arra, hogy honnan jöttél és hová tartasz, te, Lélek-hordozó Hamu. Emlékezz első találkozásaidra Istennel, emlékezz a ködös, sötét hajnalok *Rorate* miséire, a *Tantum ergo* mellékhajók és karzatok között bujkáló gregorián dallamaira, októberi vagy májusi litániákra, a kóruspróbák egymást kergető, összefonódó dallamíveire, első előadásodra a kongregációban vagy önképzőkörben. Talán hosszú verseket is szavaltál, és az Érsek Atya megsimogatta felhevült arcodat.

„Mindenki gyűlöl titeket!”

Az álmodozás kapuja durván becsapódik. A jelenben élünk.

Dehát a jelen mégis csak egy korossá vált múlt! Hol van az Érsek, aki megsimogatja arcomat? Hol van a prézes Atya, aki megdicsér hitvallásoméért? Miért vagyok egyedül? Szóljatok!

Konzervatív lennék én is! Szeretném a fényt és pompát, meg Isten Allamát a Földön, amelyet jótékonyan tart fenn az igazságos uralkodó ereje. Nem kritizálnék sem egyházat, sem papot, engedelmesen és gyermeki figyelemmel hallgatnék minden szót, amely

az előljárók ajkáról fakad. Nem tehetek róla, hogy ezeket a szavakat megpróbálta az idő, a történelem, hogy a szavak hordozói nem tudtak hűségessé maradni az Igéhez, hogy új, erősebb szavakat kellett keresnem, ha meg akartam maradni Isten mellett. A régi szavakból csak új bálványimádásra futotta, a régi szavak nem tudták megtartani Isten népét, a régi szavak erőtlenségéből papok és hívek tucatjainak tagadása született.

Isten- és emberszeretetre, engedelmességre, mások tisztületére nevelt emberek haladnak végig a folyosón. Úgy vélik: az isten- és emberszeretet engedetlenségre kötelezi őket. Az engedetlenség törvénykönyvbe ütközik, tehát bűn. Ezért ők bűnösök. Miért bűnösök? Mert engedetlenség. Miért bűnösök? Mert meg akarják menteni a világ egy darabját a Gonosztól. Aki megment Istent, bűnös lesz az emberek előtt. Ez tapasztalati teológia. Ilyen tapasztalatra tesznek szert Latin-Amerika lakóinak ezrei, meg a katonai ügyész ajtaja előtt szorongó ifjú hitvallók.

Kiüresítette önmagát, bűnné lett, értünk, megmentésünkért. Hogyan értette ezt Pál? Absztraktnak, az északi teológia szellemében, vagy praktikusnak, úgy, ahogy azok értik, akiket ütnek?

„Mindenki gyűlöl titeket! Miért nem tudtok másként viselkedni?”

* Hamvazószerda neve a latin misekönyvben.

„Úgy gyűlölöm, mint a bűnőmet” – szokták mondani a rendes emberek. Engem gyűlölnek, a rendes emberek gyűlölnek, Istent szolgáló és Isten szolgálatára készülő emberek gyűlölnek. Ezért bűnös vagyok, bűn vagyok. Nem vagyok rendes ember.

A télen átgondoltam Nátán életét. Sikeres próféta volt. Meghallotta Isten üzenetét, elment a bűnös királyhoz, jó pedagógiai érzéssel előadta mondanivalóját, biztos volt az igazságában, dolga végeztével hazament. A király fogadta és meghallgatta a prófétát, bűnbánatot tartott, megújította életét. Teljes volt az összhang a tolmács és az üzenet címzettje között.

En is keresem az összhangot, de eddig még semmi sincs belőle. Elhittem és elmondtam azt, amit legjobb igyekezettel tanultam a hittanórákon Isten szolgáitól, de Isten más szolgálói és egyéb szolgák megharagudtak érte. „Nem jól tanítottak minket a barátok” – szokta mondani egy mérnök osztálytársam. Igaz – gondoltam –, de a profán világban is előfordul, hogy valaki jogosan bírál a vállalatnál, és holnap már útilaput kötnek a talpára. Aztán fordulhat ide és oda, keresheti az igazságát, mert a vállalati igazgató összeköttetései gyakran a minisztériumig is elérnek. Legjobb esetben kap egy külön szobát a vállalatnál, és hónapokig nem adnak neki munkát, rá sem nyitják az ajtót. Lerontják hitelét, háta mögött beszélnek, hozzá szólni senki sem bátor. Így mondják napilapjaink. Tehát másutt is vannak még „rosszul nevelt emberek”.

Az Egyház „legjobb szolgálót feszíti keresztre” – írja *Marcel Légaut*. Annyi a szerencsém, hogy nem vagyok a legjobbak közül való – teszem hozzá én. Pedig „sokan azok közül, akikkel a legkeményebben bánt az Egyház, vallásosabbak voltak, mint számos mai kutató. Olyan ragaszkodást örökölték az Egyház iránt, amelyet ma már nem ismerünk”. Hátha mégis – toldom meg ismét én.

Életek, sorsok peregnék előttem, köztük az enyém, hozzátartozóimé, barátaimé. Jó, ha az ember tudja, hogy honnan jön. Még jobb, ha valamelyes valóságérzéssel felismeri a jelent, hogy tervezni tudjon a jövőre.

Mit látok a jelenben?

DOLGOZÓ EMBER VAGYOK. Reggel az iskolás gyerekekkel indulok. Az iskolánál elváltunk, és megyek a munkám után. Eladom az alvástól megújult fizikai és szellemi erőmet a munkáltatónak, és este érek haza. Az estét kitölti a családra, a közösségi találkozókra, a tanulásra, a készülésre, egyéni beszélgetésekre, némi szervezésre, olykor a fáradságtól elnyúlásra, majd egy kis csendben ülésre, imádságra feldarabolt idő. Átlagos élet ez, tucatjával tesszük ugyanazt, különböző arányokat alakítva ki, mivel – akár menők, akár lépegetők vagyunk – a termelés által meghagyott szabad időnk az isten- és emberszeretet, és nem a TV vagy az önzés jegyében akarjuk eltölteni.

HÍVÓ EMBER VAGYOK, a szó jézusi tartalma szerint. Sokat bánkodom is amiatt, hogy lépten-nyomon elmaradok azoktól a jellemző erényektől és teljesítésektől, amelyek a lelki könyvek szerint a hívó ember sajátjai. Egy kezemre nem fér rá az a sok szentté avatási akadály, amelyet a Bokorlelkiség szerzője fog majd felsorolni – teljes joggal. Mégis hívó, átlaghívó, tömeghívó vagyok abban az értelemben, hogy hitetlenségem ellenére döntően hiszek Jézusban, az Ő útjában, és azt tartom jónak minden ember számára. Ebből a hitemből fakadóan, a hétköznapok hosszú, terméketlen során időnkint mégis sikerül tennem valamit, hogy ezekkel a ritka cselekedetekkel bizonyítsam időről-időre azt, hogy egynek akarom a szót és a tettet. Sokszor lelombozó-

dom, egy nap háromszor is vált a hangulatom, mégis, évtizedek óta hűséggel hajtogatom a bűnbánat és a jóra fogadkozás formuláit.

KÖZÖSSÉGI EMBER VAGYOK, aki – bár hajlama szerint szeretne önmagának élni – mégsem tud megenni társak nélkül. Bár dalolja az új idők új dalait, nem tud megenni nevelő Egyháza nélkül. „Az okos gyerek ne szégyellje öreg és egyszerű szüleit” – mondtuk már korábban is. Nem akarom sem elhagyni, sem megtagadni szülőmet, aki által gyerekből felnőttem. Ha apám nem mutat ujjával ajtót, nem kíváncszom ki a házból. A gyerek láthatja a szülők tévedéseit és tehetetlenségeit, de ez nem csökkenti a hálát, amelyet a tőlük kapott jóért érez. Ha már – a nagy okosságunk mellett – magunk is elkövettünk elég sok bűnt, akkor tudomásul vesszük mások „jogát” is bűnök elkövetésére. Csak azt a jogot nem engedjük meg senkinek, hogy a bűnt erénynek maszkirozza. Megengedem, hogy az embernek nehéz elmenni a munkatáborba, még ha meleg vízben is lehet ott mosakodni, nem is túl ritkán. Megértem az érveit, hiszen nem vagyok fából. De mégis, előbb-utóbb már kiabálnom kell, hogy ha a keresztények sorra megesküsznek a Sátánnak, akkor az az ország nem Isten országa, akkor Isten Országa a potenciális gyilkosok társasága, akkor valóban az igaz, hogy a Föld a Sátán műremeke. Nem vagyok naiv, nem döbbenek meg *Wilder* módjára attól, hogy a keresztény Róma nem keresztény, hogy bíborosai hitetlenek. Egyházaamtól kereszténytelen egyházfejedelmek sem tudnak elvadítani. Tudok emberileg, és tudok történelmien gondolkodni. Ezért vallom laikusok és klerikusok eredendően egyetemes képességét a bűnök elkövetésére, ezért hiszem a jelenleg kétféle nép eredendően egyetemes képességét a megtérésre. De elvesztem türelmemet és önfegyelmemet, ha megjelenik a bűnt dicső tettnek beállító gondolat Nagy Hazugsága.

ÁLLAMPOLGÁR VAGYOK. Beleszülettem az első világháború után szétdarabolt országba, annak ezernyi problémával küszködő társadalmába. Majd ez az állam összeomlott, és új állam írt új kötelességeket gyerekejem elé. El kellett döntenem, mihez vagyok hűséges, mert az évek során megláttam, hogy az önmagát első helyre tevő Állam szükség esetén megöli saját fiait is. „Salus rei publicae suprema lex esto” [„Az állam üdve legyen a legfőbb törvény”] – nem, ez már nem az én elvem. Nem dolgozom többé vakon, engedelmesen és gondolattalanul a parancsokat osztogatóknak. Emberekért akarok dolgozni, azoknak az embereknek a javáért, akikkel összeköt – még ha igen bonyolultan is – a mindennapi munka. Nem akarok részt venni ártó tevékenységekben, de igent mondom mindarra, ami jobbá, szebbé teszi az életet. Mivel nem vagyok tétlen tagja a társadalomnak, elvárom, hogy a társadalom teljes jogú polgárának tekintsen. Elvárom, de nem verekszem ki. Elvárom, mert abból indulok ki, hogy a törvényhozók és alkalmazók nem törekedhetnek a polgárok kárára. Nekik is fel kell ismerniük a törvényben rejlő ellentmondásokat, és ha valóban az emberért alkották a törvényt, akkor az ember érdekében újra is kell formálniuk. De nem verekszem ezért, mert az a törvény, amely verekedés révén lesz törvény, csakis elnyomó törvény lehet. Tudom, hogy a törvényalkotás emberi közelítés az Eszményi Társadalom megvalósítására. Mivel jól tudom ezt, ezért egyrészt követem a helyesnek látszó előírásokat, másrészt ellene mondom a rosszaknak. Miért? Mert minden közelítés egyszerre jó és rossz. Értelmezésében benne van fény- és árnyoldala. Emberségünkben pedig az van benne, hogy a mai közelítések holnap már nem

elégésesek, és azok dolgoznak az emberiség javáért, akik ma megmutatják a hibát, és szembeszegülnek a rosszal. Nem azok, akik karhatalommal merevítik meg a fejlődést, hallgattatják el a bírálatot. Ezt meg kell mondanom, nagyon határozottan meg kell mondanom. Nem gúnyolódok. Tőlem nem hallotok rendőrvicceket, nem gúnyolom egyházi előljáróimat. A politikai viccek lelkes mesélése a tehetetlen, vagy eleve semmit sem csinálni akaró emberek perverz önkielégítése. Tudom, mennyire magányos az ember, hogy diktátoroknak mondott példányai is mekkora erőfeszítéseket tettek azért, hogy megteremtsék az Ember országát. Mint ember, profán tisztelettel tekintek a balul sikerült kísérletek sorára. A bajt és halált okozó küzdelmek mindig tartalmaznak valami fenséges elemet a Hamu küzdelméből az Örökkévalóság rendjéért. Ennek elismerése azonban nem azt jelenti, hogy kritikátlanul azonosulok egy emberi berendezés összes elemével. Nem akarok torony tetején vagy sivatagban élni, elismerem, hogy viszonznom kell a társadalom gondoskodását. Sőt, nemcsak elismerem, hanem eleve akarom is viszonzni, sőt kezdeményezni is szeretnék. A társadalmi kapcsolat tartalmát, formáját azonban egyértelműen megszabja, hogy „heaven is my destination” – sorsom az ég.

A FÖLDGOLYÓ LAKÓJA VAGYOK. Kellő képzelőerő híján egy nagy nemzetközi repülőtéren tapasztalja az ember, hogy Földünk immár egyetlen nagy lakóterület. Percenként mozdulnak meg a tájékoztató táblák lapjai, és pörgetik előre az úti célnak szánt városneveket. A betonról egymás után szállnak fel a repülő, az utasfolyosók ontják a legkülönfélébb színű, öltözékű, alkatú embereket. Ezernyi ember, ezernyi probléma. Öröme, gondok, sőt tragédiák áramlanak velük. Ne érezné magát felelősnek az ember, amikor ráébred: ré-

sze egy nagyon nagy, változatos közösségnek? A másik gondja holnap az enyém is lehet, a másikon segíteni ma vagy holnap kötelességem. Az egészséges Egyház mindig internacionalista. A szentek egységében élünk tárja az egész Föld gondját-baját, és arra biztat, hogy keressük meg a magunk eszközeit nemcsak a keresztények, hanem minden embertársunk megsegítésére. A jó információ nagy erő. Az elnyomó rendszerek ezért vadásznak mindig Bibliákra, újságokra, könyvekre és sokszorosító eszközökre. Mert a hír szolidaritást hoz létre, a szolidaritás cselekvésre ösztönöz, még ha erőszakmentesre is. A hír leleplez, felkelti a figyelmet, kinyitja a pénztárcákat, anyagi erővé válik, elkötelez életeket. Teréz anyák – és hány ezer ugyanolyan becsületes, csak éppen névtelen misszionárius van, mint ő – indulnak útra, Albert Schweitzerek, Léger bíborosok vállalnak sorsközösséget „értéktelen” feketékkel. Püspökök adják el palotáikat, mondanak le ékszerokról, vállalják halálbrigádok fenyegetéseit, mert egy a Föld, egy az emberiség és egy az Isten, aki a Földet is, meg az embert is teremtette. Ne látnám ezt, amikor naponta elfészkelődöm, és felütöm újságom lapjait? Ha nem kifejezetten, akkor a sorok között. Ne vennék példát a romlatlan marxizmustól, amely természeténél fogva szintén nemzetközi? Mit kívánok tenni, hogy megérdemljem a keresztény nevet az ötmilliárdos világban?

EMBERI CSALÁD TAGJA VAGYOK. Szándékosan csaptam át hirtelen a legkisebb közösséghez. Nem sokat ér az emberiség megváltásáról gondolkodni, és közben kudarcot vallani házunk falai között. Buzgó prófétaként szaladgálni a világban, de elhanyagolni élettársunkat, gyermekeinket. Na, nem szándékosan, csak úgy, menet közben. Míg más mezején dolgozunk, gyorsan elszaladhat az idő, és elkésünk saját kertünk esedékes munkáinak elvégzésével. Költői, úgy-e? Az viszont nem költői, hanem gyomorremegtető, szívet összeszorító, amikor rájövünk: valaminek az ideje elmúlt, jövátételtenül elmúlt, és már csak a vissza nem fordítható tényeket nézhetjük. Valamiben reménykedhetünk, bizonyos helyzetekből nagy-nagy erőfeszítésekkel ki lehet jutni – talán a semlegesség szintjére. Ki lehet elég okos a minden és az egy dialektikájában? Ki tud úgy dúdolni kisfiának, hogy közben elnyomott emberekre gondol? Lehet úgy szeretni életre szóló köteléssel egy férfit vagy egy nőt, hogy érte félretoljuk éhez, éhenhaló gyerekek, nők, férfiak gondját? Lehet magára hagyni élettársat azért, mert mások is jogot formálnak szeretetem egy darabjára? Csak a cölibátus a megoldás, minden más csak szívfájdalom? Nélkülözhetetlen-e a feszültségek fájdalma az egészséges élethez? Ahol nincs fájdalom, ott ideget öltek, amputáltak valamit, testrészt vált élettelenné. Igaz-e a széles mosoly, a Bolond Istókok estéinek idillikus tűzpattogása, vagy inkább Illyésnek van igaza, aki azt állította, hogy aki közösséget vállal, az szenvedést és fájdalmat vállal? Életet élni annyi, mint kikerülhetetlen fájdalmat élni? Tapasztalati teológiára van szükségünk a házasságról meg az apostolságról, de nem a fizetett apostolok tapasztalataiból, nem is a főfoglalkozású pszichológusok életéből, hanem az átlag-küszködő,

átlag-képességű, átlag-keresetű, önmagukon kívül másokkal is törődő keresztény családok nem íróasztalnál kiagyalt világából.

Mit látok? Egy elmélkedésben nem kell mindent látni. Az elmélkedés nem monográfia irodalommal és lábjegyzetekkel. Az elmélkedés megszólalás és felhívás: Hallgass meg, és gondolkozz velem!

Mit látok mégis?

RAVASZUL LIBERALIZÁLÓDÓ VILÁGOT. Keresztény és marxista Vang An Si-k jöttek rá, hogy az ember tolasodási vágya elseper mindenféle szent és demokratikus ideológiát. Ha „remény sincs meggazdagodni”, akkor meg kell ölni a bestiát, aki megakadályozza boldogulásunkat. „Ott tévedtünk, hogy azt gondoltuk: árúbőség nélkül is meg lehet teremteni a szocializmust” – mondta nekem egy idős, marxista meggyőződéséért két ízben is kényszermunkát vállalt kollégám. Az ember kettőről háromra akar jutni – mondjuk, idestova húsz éve. És én is érzem, te is érzed, hogy életünkben újra és újra meg kell harcolni – nem a fordítottjáért, hanem általában – a helyben maradásért. Ami ezen felül sikerül, azt felírjuk a kéménybe. Nagy a vágyunk „keresztény világ-fiainak” lenni, és körülöttünk egyre harsányabban ereszt a világ a Pénz Istenhez Mammon-imát. Már csak a címkék a régiek, azok sem mindenütt, s miközben a kiüresedett vallási és nem-vallási címkék alatt közös erővel futunk a gazdagság után, fejünk felett némán keringenek az egyetlen, nagy, változatlan és hamisítatlan valóságnak, a katonai Szerződéseknél láthatatlan, sötét holdjai. Bolond haláltánc így az élet, drága barátaim!

Ennek a ravaszul liberalizálódó világnak nem kellenek a keserű hangok, fancsali képek. Sem jobbról, sem balról. Ide a társadalmi elégedettség, a hivatalbeli önelégültség táblabíró világbeli, uram-bátyám stílusú fraternizáló szóvirágai illenek. Ez a világ egyidejűleg üldözi a prófétákat, és egyidejűleg szívja el tőlük az életet jelentő levegőt. Tudnom kell bírni a ritka levegőt, ha meg nem fojtanak. Tudomásul kell vennem, hogy a hatalmi eszközökkel támogatott intézmény mindig szebb kulisszákat tud teremteni, mint saját amatőr mázolmányaim. Mi több, nemcsak kulisszái vannak, hanem értékes festményei is. Mondhatom ezekre a képekre, hogy régiek, hogy nem ez a mai ember ízlése – „savanyú a szőlő”. Az Ellenfél tényleg képes engedélyezni értékek megjelenését, gyakorlását, ha ezek az értékek mélyebb lelki életen vagy színvonalasabb műveltségen kívül mást nem adnak, s így közvetlenül nem is mozgósítanak semmire. Mivel tudunk ezek mellett szolgálni a jámbor, elkápráztatott hívőnek? Fogyatékoságainkkal, hibáinkkal, lustaságunkkal, „erőszakosságunkkal” kétségtelenül. Hogyan mérkőzik meg egy ütött-kopott fáfurulyás az Allami Hangversenyzenekarral?

ÚJ GENERÁCIÓT, amely készen kapja az általunk kialakított közösségi formákat, s nem mindig vállalja, gyakran nyűgnek érzi azokat. Szü-

lőként már megtanultam, hogy négy gyerek közül háromnak nem kell az az ifjúsági könyvsorozat, amit fáradtságosan összegyűjtöttem, hogy nehézség nélkül hozzájussanak ahhoz, ami nekem – az ő korukban – nem volt. Azt is átéltem, hogy a gyerekeim éppen nem azokkal barátkoztak, akiket kiszemeltünk nekik. A párválasztás is általában a szülők megkérdezése nélkül történik. Az okos szülők rendszerint tudomásul veszik a tényeket, hogy el ne rontsák a jövőt. Nyugtassuk magunkat azzal, hogy nem magunknak neveljük sem gyermekeinket, sem közösségbeli barátainkat? Istennek nevelünk, de e kétségtelen igazság mellett néha boldogtalan vagyok, mert úgy érzem: időt és fáradságot kímélhetnék meg, ha türelmesebben, empátikusabban beszélnék meg közös dolgainkat. Itt már nemcsak könyvekre, barátokra, élettársra gondolok, hanem arra a szellemi, hitbeli, cselekvésbeli örökségre is, amelyet szeretnénk átadni az utódoknak. Biztos, hogy mi is a magunk útját akartuk járni, és ezt a jogot nem vitathatjuk el a következő nemzedéktől sem, mégis úgy érzem, hogy jó dolog odafigyelni a nagyobb tapasztalatú emberekre. Sajnos, nekem is csak akkor jutott eszembe, hogy ezt vagy azt meg kellett volna kérdeznem apámtól, amikor már nem élt.

ÉS MÉG? Nem lennék igazságos, ha nem mondanám el, hogy látok *tanúságtevő* fiatalokat és öregeket egyaránt. Bizom, hogy továbbviszik – nem a cégért, hanem a gondolkodásmódot. Azt a látást, amely változó korban új eszmeként kerekít új köntöst magának, hogy megfeleljen az idők változásának. Nem vagyok sötétben látó. Amíg gyermekek születnek, addig a statisztika törvényei szerint fele fiú, fele lány lesz. Átlagosan lesznek okosak és buták az emberek, de ebből engem most csak az érdekel, hogy törvénytörően meg fognak szü-

letni, sőt már köztünk is vannak azok, akik új meglátásokkal, új stílussal fogják továbbépíteni Isten Országát. Bár időnkint nyelnem kell egyet, ha maradi, megcsontosodott tulajdonságokat veszek észre magamban, inkább akarom magam maradni mondani, mint a „mai fiatalokról” szónokolni. A mai fiatalok ugyanabból az anyagból vannak, mint a régi fiatalok, a mai fiatalok java ugyanúgy fog húzni a jövőben, mint az öreg fiatalok java. Ők majd meglátanak valamit abból, amiért mi csak a remény erejében dolgozunk. Azt kívánom nekik, hogy ezek a beteljesült remények indítsák őket saját reménybeli céljaik munkálására.

MÉG KÉT DOLGOT szeretnék említeni. Az egyik a *tömegbázis* kérdése. Erőszakmentes példaképeinknek volt tömegbázisuk. Kikre gondolok most? Gandhira, Kingre, Dom Helder Camarára vagy Arns bíborosra. Gandhi mögött ott állt India, King mögött sok millió néger, a latin-amerikai püspökök mögött a földnélküliek, a „slum”-ok [nagyvárosi nyomornegyedek] és a „bidonville”-ek [bádóvárosok] lakói, az emberi létfeltételekért küzdő munkások és parasztok tömegei. Mögöttünk kik állnak? Mit tudunk mi ígérni a tömegeknek? Függetlenséget? Az – a körülményekhez képest – megvan. Polgári jogokat? Sokat fejlődött e téren országunk. Magasabb életszínvonalat? Ezt az egyház nélkül is biztosítani tudja országunk. Nyugodt lelkiismeretet, tartalmas életet? Úgy tűnik, minden becsületes embernek nyugodt lehet a lelkiismerete, akár hívő, akár nem hívő. Nacionalista célkitűzéseket? Isten mentsen!

Ne álmodozunk nagy tömegbázisról! Egy percig sem akarom kétségbe vonni Gandhi szent nagyságát, de az erőszakmentességet kemény önuralommal vállaló indus nemcsak Istenért, hanem India szabadságáért is harcolt. Vagy éppen fordítva? Bámulom King bátorságát és lelki erejét, de azt hiszem, hogy a vallásos és erőszakmentes néger nemcsak Istenért, hanem önmaga polgári jogaiért is harcolt. Vagy éppen fordítva? Elismeréssel adózom a brazil püspökök halálkommandókat megvető bátorságának és igazi szegénységének, ugyanakkor azonban azt hiszem, hogy a campesinók [szegény parasztok] és a gyári munkások nemcsak Istenre gondolnak, amikor erőszakmentesen küzdenek felemelkedésükért, hanem körülményeik megjavítására is. Vagy éppen fordított a sorrend? Gondoljatok a „a szent kísérletre”. Nekünk ez a Jézus kell! Az az Isten, aki melléktermékként felszabadítja Indiát, megteremti a feketék jogait, kivívja a proletár szabad választójogát. E mellé az Isten mellé tömegek fognak felzárkózni, még ha kénytelen-kelletlen erőszakmentesnek kell is lenniük. Mi mögénk nem fog felzárkózni százezres tömeg sem, mert ígéretünk nem ilyen látványos. Miránk nem lehet alapozni sem politikailag, sem gazdaságilag. Még talán egy küszöbön lévő atomháború borzasztó légkörében lehetne hatásunk, amikor a megrettent emberiség esetleg

rádöbbenne a menekülés egyetlen útjára, persze csak akkor, ha lenne bátorságunk jó hangosan elkiáltani a „Ne ölj!” parancsot egy olyan légkörben, amely biztosan gonoszabb és irgalmatlanabb, mint a mai baracskai világ. De ne foglalkozzunk a beláthatatlan jövővel. Kérdezzük meg inkább ma: Van-e olyan evilági ígéretünk, amely mégis hatna sokakra úgy, hogy azok belátnák: mellettünk vagy közöttünk a helyük? Vagy szükségképpen, hogy elveszítsük a tömegeket, vagy meg se szerezzük, ha egyszer a sorsunk hasonlítani kezd a virágvásárnapi tömegbázist oly gyorsan elvesztő Jézuséra?

„Az elit ne törjön le, az elit ne futamodjék meg a nehézségek idején” – mondaná Bibó István. Elhagyta kényelmes, vasárnapi kereszténységét? Érje be a „százannyival”! Ne vágyakozzon a falusi, méhdöngéses lugások horatiusi nyugalma, a melegen doromboló cserépkályhák mellett békés alkonyokra, estékre. Ne irigyelje a semmit vagy keveset tevő, önmaguknak élő emberek problémátlan világát. Az elit azért elit, hogy a legvilágosabban lássa és a legélesebben megfogalmazza a kor tennivalóit. Az elit attól elit, hogy van ereje, sőt több ereje van a küzdelemre, mint másoknak. Az az elit, amely nem születésétől, kiválasztódásától, hivatalától, pártfogóitól, imaszíjait szélességétől lesz elit, hanem valóságosan attól, hogy élcsapat, és holnap már nem lesz elit, ha szemei és izmai gyöngülnek, mert nem attól elit, amitől a csinált elit. Nos, ez az elit ne szégyellje magát, élcsapat voltát! Semmilyen, valamit tenni akaró emberi alakulat sem szégyelli elit voltát, amíg tudja, mit akar tenni. Sem Pál, sem a kommunisták pártja nem szégyellte határozott törekvéseit. Én sem szégyellem, ha magamban érzem a Lelket, ha lelkiismeretem – emberi baklövéseim mellett – egészében véve igent mond arra, amit célul tűzök ki, és amiért dolgozom. Ezt akartam másodjára említeni.

Most visszatérek Hamvazószerdára. Azóta lemostam a hamu nyomait, azóta megtudtam, hogy az ellenünk ható erők tovább működtek. Talán keserű lennék, ha időközben papírra nem vetem ezt a túlméretezett gondolatsort. Ehelyett azonban úgy érzem magam, mint a juhász, aki belefújta búját a birka bőrébe, és szélnek eresztette belőle. Ha meg nem sértődtek, megkockáztatom azt a hasonlatot, hogy a Lélek is segített fújni ezt a pneumatikus dudát, ezért érzem magam nyugodtnak. Nem szépnek vagy okosnak, csak egyszerűen nyugodtnak. Nyugodtan és Jézussal együtt érezve akarom járni az előttünk álló, az ő szenvedésére emlékező következő heteket.

Készült 1984-ben. A szerző volt a Bokor Közösség első katonaságmegtadója, 1979-ben.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb 2017. január 31-ig újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés 1650,- Ft lesz, illetve annak, aki postán kéri, a postaköltséggel együtt 3000,- Ft.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címezésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).